

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΩΣ ΠΗΓΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΕΜΠΝΕΥΣΗΣ

ΔΡ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ

Αγαπητοί φίλοι, συνάδελφοι και μαθητές,

Απόψε, μέσα στο ζεστό αυτό κλίμα της συναυλίας ακούμε εύηχες χριστουγεννιάτικες μελωδίες, τις οποίες με πολύ ζήλο και δεξιοτεχνία προσπαθούν να ερμηνεύσουν οι μαθητές. Ξεκινήσαμε με παραδοσιακά βυζαντινά και κυπριακά κάλαντα και ακολούθησαν έργα από το κλασσικό και σύγχρονο ρεπερτόριο, πλαισιούμενα από χορογραφίες της σχολής μπαλέτου. Στη συνέχεια θα ακούσουμε και έργα μοντέρνου ρεπερτορίου.

Κάνοντας μια ιστορική αναδρομή στις χριστουγεννιάτικες μελωδίες βλέπουμε ότι από πολύ νωρίς οι συνθέτες αρχίζουν να γράφουν έργα με έμπνευση τα Χριστούγεννα. Τα πρώτα τραγούδια, λιτανείες και ύμνοι για τα Χριστούγεννα ήταν έργα στα λατινικά προορισμένα για την θεία Λειτουργία. Κατά τον 13^ο αιώνα αναπτύσσονται τα κάρολς, γραμμένα στην καθομιλουμένη υπό την επίδραση του αγίου Φραγκίσκου της Ασίζης.

Ο γερμανός συνθέτης και οργανίστας Heirich Schutz συνέθεσε στα 1664 χριστουγεννιάτικο ορατόριο.

Στην εποχή Μπαρόκ ο Γιόχαν Σεμπάστιαν Μπαχ έγραψε το χριστουγεννιάτικο ορατόριο για τα Χριστούγεννα του 1734. Το ορατόριο είναι θρησκευτική μουσική χωρίς σκηνική δράση για ορχήστρα, χορωδία και σολίστες. Το χριστουγεννιάτικο ορατόριο του Μπαχ είναι χορωδιακό έργο για σολίστες, χορωδία και ορχήστρα. Το κείμενο είναι του Christian Friedrich Henrici (Picander), και βασίζεται πάνω στην βιβλική ιστορία της γεννήσεως του Ιησού με σχόλια.

Ο George Frideric Handel κατά την ίδια εποχή που έζησε ο Μπαχ συνέθεσε το πασίγνωστο ορατόριο «ο Μεσσίας», σε λιμπρέτο επιλογή από χειρόγραφα του Charles Jennens. Το ορατόριο αυτό συνέθεσε ο Χαίντελ στην αγγλική γλώσσα το 1741, σε ηλικία 56 χρόνων.

Αργότερα, κατά το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα και αρχές του εικοστού ο Καμίλ Σαιν-Σάνς συνέθεσε το Χριστουγεννιάτικο ορατόριο, έργο 12 (στα γαλλικά: Oratorio de Noel). Ο Camille Saint-Saens έγραψε το Ορατόριο σε λιγότερο από ένα δεκαπενθήμερο, γεγονός το οποίο είναι πραγματικός άθλος, και το συμπλήρωσε δέκα μέρες πριν από την πρεμιέρα του τα Χριστούγεννα του 1858. Σημειωτέον ότι χθες, 16 Δεκεμβρίου, κλείνουν 90 χρόνια από τον θάνατο του μεγάλου αυτού γάλλου συνθέτη.

Τα Χριστούγεννα είναι η δεύτερη μεγαλύτερη γιορτή της χριστιανοσύνης μετά από το Πάσχα. Το γεγονός της ενανθρωπήσεως του Ιησού Χριστού έχει γίνει πηγή έμπνευσης για πολλούς συνθέτες και για διάφορα σύνολα οργάνων.

Γιατί όμως τα Χριστούγεννα είναι πηγή έμπνευσης για τους πλείστους των συνθετών; Με τη γέννηση του θείου βρέφους γίνεται η συνδιαλλαγή μεταξύ Θεού και ανθρωπίνου γένους. Ακόμη με τη γέννηση του Ιησού Χριστού επανεγκαθιδρύεται η θεία ειρήνη (και όχι η ανθρώπινη ψεύτικη ειρήνη) στις ψυχές των ανθρώπων.

Κατανοώντας αυτή τη σπουδαιότητα της γιορτής οι συνθέτες, εμπνέονται από αυτή και συνθέτουν εξάισια έργα απaráμιλλου ωραιότητας. Η γέννηση του θείου βρέφους είναι ένα παγκόσμιο γεγονός. Δεν είναι απλά μια υπερφυσική γέννηση. Οι συνθέτες ψάχνοντας για πηγές, από όπου μπορούν να αντλήσουν την έμπνευσή τους, βρήκαν την πηγή, η οποία τροφοδοτεί τον όλο άνθρωπο, ως ψυχοσωματική ολότητα και οντότητα. Οι μεγάλοι συνθέτες συνθέτουν έργα μεγαλειώδη ακριβώς γιατί η πηγή έμπνευσής τους είναι ένα κοσμοϊστορικό γεγονός, το οποίο σημάδεψε ανεξίτηλα τον ρου των ιστορίας.

Βλέπουμε το βράδυ της γεννήσεως να συμβαίνουν παράδοξα πράγματα: Οι ποιμένες να καθοδηγούνται από άγγελο για να πάνε να προσκυνήσουν το θείο βρέφος. Στρατιές αγγέλων να εμφανίζονται στους ποιμένες, δοξολογώντας τον Θεό. Οι μάγοι να βλέπουν το υπερφυσικό αστέρι, το οποίο να τους καθοδηγεί για δύο ολόκληρα χρόνια και τελικά να προσκυνούν τον Ιησού στην οικία, στην οποία διέμεναν κατά την παραμονή τους στη Βηθλεέμ.

Πολλοί λοιπόν από τους συνθέτες ήταν βαθύτατα θρησκευόμενοι άνθρωποι και εμπνεύστηκαν από το γεγονός της κατά σάρκα γέννησης του Θεού Λόγου. Είναι σημαντικό να τονίσουμε τη χρησιμότητα της μουσικής σε όλες τις φάσεις της ζωής του ανθρώπου. Ακούγοντας ο άνθρωπος κάθε είδους ποιοτική μουσική, είτε κλασική είτε σύγχρονη, ηρεμεί η ψυχή του και γενικά ο όλος άνθρωπος. Αυτή τη ψυχική ειρήνη είναι που μεταδίδουν τα έργα των προαναφερθέντων συνθετών και σε μεταρσιώνουν προς δοξολογία του Θεού.

Η μουσική ακόμη έχει θεραπευτικές ικανότητες, και αυτή της την ιδιότητα εξετάζει ο κλάδος της μουσικοθεραπείας, ο οποίος υπάρχει σε πολλά πανεπιστήμια. Τη μουσική ως μέσο θεραπείας διαφόρων ασθενειών κατανόησαν και οι αρχαίοι λαοί, οι οποίοι την χρησιμοποίησαν σε διάφορες τελετές. Οι αρχαίοι έλληνες χρησιμοποίησαν το κρόταλο του Αρχύτα, ένα κρουστό θα λέγαμε παιδικό όργανο, προκειμένου να παίζουν τα παιδιά με αυτό και να μη σπάνε τα αντικείμενα, που ήταν γύρω τους. Αλλά και πολλοί άλλοι λαοί χρησιμοποίησαν τη μουσική ως μέσο θεραπείας.

Έχει λοιπόν η μουσική τεράστια επίδραση στην ψυχή και στο σώμα του ανθρώπου. Είναι λοιπόν σημαντικό τόσο τα παιδιά όσο και οι μεγάλοι να ασχολούνται με την μουσική. Επιβάλλεται ακόμη και οι γονείς να συμπαραστέκονται στα παιδιά, τα οποία προσπαθούν να μάθουν την τέχνη και επιστήμη της μουσικής. Εάν τα παιδιά αγαπήσουν αυτό που κάνουν, τότε η εκμάθηση της μουσικής θα είναι εύκολη υπόθεση. Εάν αντίθετα θεωρήσουν την εκμάθηση της μουσικής ως αγγαρεία, τότε ότι και να κάνουν θα τους είναι ένα φορτίο δυσβάστακτο. Γι' αυτό επιβάλλεται ότι κάνουν τα παιδιά να το κάνουν με αγάπη και μεράκι.

Η μουσική θα μπορούσαμε να πούμε ότι δεν έχει όριο ηλικίας. Συνήθως υπάρχει η εντύπωση ότι η μουσική είναι μόνο για τα παιδιά. Αυτό είναι σοβαρό λάθος. Η μουσική απευθύνεται σε όλες της ηλικίες και για όλους τους ανθρώπους. Έχουμε παραδείγματα μαθητών μας, οι οποίοι ξεκίνησαν την εκμάθηση ενός οργάνου ή τη φωνητική μουσική σε ώριμη ηλικία και έφθασαν σε αρκετά αξιοζήλευτο επίπεδο. Επομένως δεν είναι ποτέ αργά για όποιον θέλει να αρχίσει να ασχολείται με τη μουσική.

Τέλος θα ήθελα να σταθώ σε μια λεπτομέρεια, την οποία ίσως να μην έχουμε προσέξει αλλά είναι σημαντική. Βλέποντας την εικόνα της γεννήσεως του Ιησού Χριστού μπορούμε να διακρίνουμε διάφορα γεγονότα, τα οποία συνέβησαν σε διαφορετικές χρονολογίες αλλά στην εικόνα απεικονίζονται όλα μαζί. Με αυτό τον τρόπο βλέπουμε την διαχρονικότητα της μηνύματος των Χριστουγέννων. Στην εικόνα απεικονίζεται ο Ιωσήφ να έχει λογισμούς για το πώς έχει μείνει έγκυος η Παναγία, αφού δεν είχαν σαρκική σχέση. Αυτό συνέβηκε κατά την περίοδο της εγκυμοσύνης της Παναγίας. Βλέπουμε ακόμη τους ποιμένες, οι οποίοι προσκυνούν το θείο βρέφος. Αυτό συνέβηκε το βράδυ της γεννήσεως του Ιησού. Βλέπουμε τους μάγους να οδηγούνται από το αστέρι προς τη Βηθλεέμ και να προσκυνούν τον Ιησού. Αυτό συνέβηκε δύο χρόνια μετά την γέννηση, όταν ο Ιωσήφ και η Παναγία πήγαν για προσκύνημα στον τόπο όπου γεννήθηκε ο Ιησούς. Βλέπουμε τέλος τις δύο γυναίκες να λούζουν το Ιησού, γεγονός το οποίο συνέβηκε κατά την μετάβαση της Παναγίας, του Ιωσήφ και του Ιησού στην Αίγυπτο. Αυτοί και άλλοι πολλοί είναι οι λόγοι που οι συνθέτες εμπνεύστηκαν από την γιορτή των Χριστουγέννων για να συνθέσουν έργα αφθάστου ωραιότητας.

Ευχόμαστε και σήμερα να αναδειχθούν απόγονοι των μεγάλων αυτών συνθετών, όπως του Bach, του Handel, του Σαιν-Σανς και να υπάρξουν νέες συνθέσεις μέσα στα πλαίσια του 21^{ου} αιώνα. Ακόμη θα θέλαμε να παροτρύνουμε τους μαθητές του ωδείου μας να ασχοληθούν με την ερμηνεία έργων για διάφορα όργανα, που έχουν συντεθεί για την γιορτή των Χριστουγέννων. Δεν ενδείκνυται να ασχολούμαστε μόνο με τα κομμάτια των εξετάσεων αλλά να κάνουμε και κάποιες χριστουγεννιάτικες ανάπαυλες, οι οποίες αναζωογονούν το ενδιαφέρον του μαθητή στην πορεία του προς την εκμάθηση του οργάνου που διάλεξε για να μάθει.

Ευχόμαστε σε όλους καλά Χριστούγεννα!